بررسی ابعاد حقوقی بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری در ایران

مریم هندی[1]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۷/۱۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۹/۲۹

چکیده:

بیمه عمر، عقدی و توافقی الزام آور میان اشخاص است که بیمه‌کننده در مقابل دریافت حق بیمه، متعهد می‌شود که در صورت فوت بیمه شونده(بیمه‌گذار) یا در زمان قید حیات او در مدت زمانی که معین گردیده مبلغی به بیمه‌گذار یا ولی وشخص ثالثی که از طرف او معین گردیده پرداخت کند. پرداختن به ابعاد و ماهیت این نوع از قراردادهای سرمایه‌گذاری در ایران در حیطه‌ی مطالعات تطبیقی حقوقی و بررسی نوع عقود در بین اشخاص مهم و ضروری به نظر می‌رسد. بیمه عمر در حیطه عقود معین بوده و این نوع پیمان و عقد هم از سوی بیمه‌گذار و هم از سوی بیمه شونده لازم و مبذول یکدیگر هستند. اما تعهدی که بین بیمه شونده در مقابل بیمه کننده وجود دارد تنها در حیطه‌ی "حق فسخ" طرف بیمه‌گذار بوده و تعهد وی التزام به زمانی است که حق بیمه را پرداخت کند. آنچه به عنوان ابعاد حقوقی بیمه‌های عمر مطرح است شامل نوع سرمایه‌گذاری، نحوه بازخرید بیمه، تسهیلات و امکان توثیق بوده که از این نوع عقد و پیمان ناشی می‌شود و در قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶ در مواد ۲۷و۳۵ [2] به آن پرداخته شده است. آنچه که در این تحقیق مورد مورد هدف است؛ بررسی ابعاد حقوقی بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری در ایران است که علاوه بر حقوق درج شده در قوانین بیمه، به دنبال تحقق اهدافی از قبیل؛ ماهیت حقوقی سرمایه‌گذاری بیمه عمر، حقوق مربوط به ممکن‌العزل، اشخاص ذینفع بیمه‌نامه بوده که با بررسی موضوع فوق به روش توصیفی و با استفاده از روش مطالعات کتابخانه‌ای، نتایج حاصل از بررسی در پاسخ به مسائل ابعاد حقوقی بیمه عمر در ایران نشان می‌دهد؛ بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری اگرچه ذاتاً در زیر مجموعه سرمایه‌ی اشخاص بوده اما ماهیت پس انداز آن با تمام ریسک‌هایی که امروزه در جامعه وجود دارد بیشتر مورد توجه است و آنچه در محور ابعاد بیمه‌نامه‌ها مطرح است تضمین پایبندی به ضمانتی است که حقوق صاحبان بیمه در مقابل کارافتادگی ویا وجود حوادث یا فوت بیمه شده نسبت به سپرده بانکی داده است. تازمانی که حق بیمه پرداخت می‌شود بیمه کننده مستلزم حفظ حقوق بیمه‌گذار از قبیل سرمایه مخفف، بازخرید بیمه عمر، اخذ تسهیلات، امکان توثیق بیمه‌نامه بوده و در صورت عدم پرداخت بیمه از سوی شخص بیمه‌گذار بر اساس مواد ۱۱ تا ۱۸ موضوع قانون بیمه امکان حق فسخ قرارداد و بطلان آن پا برجاست.

کلید واژگان: قرارداد، قرارداد بیمه، بیمه عمر، بیمه عمر وسرمایه‌گذاری، ابعاد حقوقی.

---

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حقوق عمومی ،واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی،سمنان، ایران، ایمیل: m.hendi.1177@gmail.com

۲. ر.ک به: مجموعه قوانین سال ۱۳۱۶، صفحه ۵ به بعد.

مقدمه

بیمه عمر و سرمایه‌گذاری، از نظر عرصه‌ی زمانی یک نوع از بیمه‌های جدیدی بوده که در زیر مجموعه سایر بیمه‌ها طبقه بندی می‌شود.(صادقی مقدم، ۱۳۹۲) بیمه عمر و سرمایه‌گذاری علاوه بر پوشش بیمه عمر، برای اشخاص حقیقی و حقوقی دارای سود تضمینی و سود مشارکت بوده که به بیمه کننده تعلق می‌گیرد. این سود مشارکت شامل مقدار سرمایه‌ای است که بیمه‌گذار برای پوشش بیمه خود بر پایه نیازها انتخاب می‌کند و با توجه به قدرت مالی که دارد، هزینه حق و چگونگی پرداخت آن را انتخاب می‌کند. حق بیمه‌های پرداختی پس از کسر حق بیمه لازم برای پوشش فوت و پوششهای اضافی، به اندوخته سرمایه‌گذاری بیمه‌گذار افزوده می‌شود. عقود و پیمان در بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری جزء، مواد عمومی "قانون بیمه" قرار گرفته و آنچه در ماده ۱ قانون بیمه[1] مطرح شده است این نوع بیمه نیز تابع قوانین مربوط به قواعد عمومی قراردادها است.(زنگنه، ۱۳۷۹) با این وجود بُعد اساسی توجه قانون به عناصر احتمالی از قبیل؛ فسخ قرارداد، عدم بازخرید، عدم توثیق و عدم دسترسی به تسهیلات در این نوع از عقود بوده و عدم توجه به قوانین اتخاذی منجر به آثار حقوقی و در مواردی پاسخ‌های کیفری در قراردادهای مذکور می‌گردد. در این تحقیق آنچه که مورد بررسی قرار گرفته اولاً؛ توجه به ماهیت و جایگاه بیمه عمر و سرمایه‌گذاری در ایران بوده و سپس به تحلیل ابعاد حقوقی قراردادهای بیمه عمر و سرمایه‌گذاری و مطالعه آثار مربوط به این قراردادها در (شرایط و ضوابط حقوقی بیمه عمر در صورت حیات، در صورت فوت و شرایط‌های مختلف) مورد بررسی قرار داده شده است. در برخی موارد بحث تطبیقی نیز به عمل آمده است که در ادامه به آن در قالب کلیات، مبانی، مفاهیم اصلی و فرعی پرداخته می‌شود.

۱. بیان مساله موضوع

بیمه عمر و سرمایه‌گذاری یکی از موسسات و بنیان‌های حقوقی بسیار ارزشمند و سودمندی است که آنچنان که باید و شاید به آن توجه نشده است و متاسفانه مورد استفاده عموم واقع نگردیده و لذا آنچه به عنوان یکی از مسائل مهم در راستای این تحقیق مطرح است عدم توجه به ابعاد بیمه عمر و سرمایه‌گذاری است. با بررسی سیر تاریخی این موسسه حقوقی، این نکته آشکار می‌شود که بیمه عمرمشمول؛ اولین بیمه‌هایی بوده که در ایران مورد استفاده واقع شده است اما سیر توسعه‌ی آن، باوجود پیشرفت‌های دیگر سایر بیمه‌ها از حرکت تحول‌آفرین کندی برخوردار بوده است.[2] با نگاهی به روند رشد بیمه عمر در ایران از زمان صدور اولین بیمه‌نامه که در سال ۱۳۱۴ آغاز و تا سال ۱۳۴۸ ادامه داشته باید انتظار پیشرفت در این زمینه را داشته باشیم و لذا آنچه که باعث کندی سیر تحول بیمه عمر بوده می‌توان به جنگ ۸ سال دفاع مقدس در ایران

۱. ماده ۱- بیمه عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازاء پرداخت وجه یا وجوهی از طرف دیگر در صورت وقوع یا بروز حادثه خسارت وارده بر او را جبران نموده یا وجه معینی بپردازد. متعهد را بیمه‌گر طرف تعهد را بیمه‌گذار وجهی را که بیمه‌گذار به بیمه‌گر می‌پردازد حق بیمه و آنچه را که بیمه می‌شود موضوع بیمه نامند.

۲. دکتر جعفری لنگرودی، محمد جعفر.ترمینولوژی حقوق، انتشارات گنج دانش، شماره ۹۷۹، صفحه ۱۲۳.

بعد از انقلاب اشـــاره کرد که این امر تاثیر مهمی در تعلیق بیمه عمر می‌تواند به حســـاب آید، از دیگر عوامل کندی پیشرفت بیمه عمر می‌توان به

- عدم شناخت کافی اشخاص حقیقی و حقوقی در زمینه بیمه عمر و سرمایه‌گذاری
- عدم اطلاع از مزیت‌ها
- تمایل مردم به ســـرمایه‌گذاری در موسسات مالی و اعتباری بانک‌ها به جای سرمایه کذاری در بیمه عمر اشاره کرد.(دستاوردهای پژوهشگر)

یکی دیگر از مســـائل در راســـتای تحقیق حاضر عدم صراحت احکام کافی با وجود حس نیاز فراوان به صنعت بیمه در کشـــور اســـت. بـــا توجه به این‌که قانون بیمه ایـــران مصوب ۱۳۱۶، در ارتبـــاط با بیمه‌های عمر، ماهیت و آثـــار حقوقی ضوابط و قواعد و احکام صریح و کافی ارائه نداده اســـت و با اینکه صنعت بیمه در ایران به قواعد جامعی و مانعی، نیاز دارد لذا تحول در این زمینه در پاسخ‌گویی به ابهامات و چرایی وجود مشکلات در این زمینه می‌تواند موثر واقع گردد. اما نکته حایز اهمیت آن اســـت که در تصویب‌نامه شـــماره ۵۰۲۴/ت/۲۵۳ مورخ ۱۳۶۷/۴/۱۱ در ارتباط با الزام موسســـات دولتی به عقد بیمه عمر برای اشـــخاص حقوقی می‌تواند نقطه عطفی در زمینه توسعه بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری در ایران به شمار آید.

بنابراین با توجه به مسائل فوق در زمینه بیمه عمر و سرمایه‌گذاری در ایران مسائلی نیزممکن اســـت در آینده ظهور کند که هم‌چنین پاســـخ‌ها و راه‌حل‌های حقوقی را طلب کند که برای آن مشـــکلات باید بدوا ماهیت حقوقی این نوع قراردادها را شناســـایی و سپس آثار حقوقی این دسته از قراردادها را بررسی کرد.

۲. اهمیت و ضرورت موضوع

بیمه یکی از تاسیســـات وســـیع و پیشرفته دنیای مدرن بوده و هدف اصلی آن رفاه در زندگی اســـت.[۱] با توجه به اینکه شـــرایط حاکم بر زندگی در جوامع متفاوت بوده و از جامعه‌ای به جامعه دیگر فرق می‌کند و از طرفی زندگی انسان همواره در معرض مشکلات فراوانی بوده و غالب زندگی اکثریت مردم در فقر و تنگدســـتی، بیکاری، بیماری، و غیره به ســـر می‌برد و تنها بخشـــی که در این میان به عنوان تأمین‌کننده رفاه برای زندگی اشخاص می‌تواند ضمان داشته باشد وجود عقد قرارداد بیمه اســـت. (امامی، ۱۳۸۷)بیمه در واقع نوعی احســـاس مسئولیت انسان در قبال شرایط طبیعی جامعه و روشـــی برای جبران خسارت اســـت. علاوه بر این شرکت‌های بیمه علاوه بر ارائه خدمات با گرفتن حق بیمه مداوم نفع شخصی نیز دارند. البته شرایط انجام این کار در هر شرکت بیمه‌ای متفاوت است. لازم به ذکر است بیمه دارای انواعی و اقسامی بوده که هدف غایی آن رفاه بوده است.[۲] بیمه عمر و سرمایه‌گذاری یکی از انواع بیمه‌هایی است که در قرن حاضر ظهور یافته

---

۱. ر.ک.ب: عقوب رشـــنوادی و مجید دهنوی، «نقش بیمه عمر در افزایش رفاه و عدالت اجتماعی»، نشـــریه تازه‌های جهان بیمه، شماره ۱۲۱ ، ۱۲۲ ، ص ۲۱ و ۲۲

۲. همان.

و وجود خود را به عنوان یک ضرورت در بین اشخاص حقیقی و حقوقی مورد توجه قرار داده این بیمه دارای مزایا، ویژگی‌ها در ارائه خدمات و تسهیلاتی است که بسیاری از مردم از ماهیت آن بی‌اطلاع بوده و لذا ضرورت انجام تحقیق در این زمینه می‌تواند محقق را در جهت رسیدن به اهداف پژوهشی یاری کند.

۳. اهداف

آنچه محقق در انجام پژوهش به دنبال آن است شامل اهداف اصلی و فرعی زیر بوده است؛

الف) هدف اصلی

در این پژوهش هدف اصلی محقق بررسی ابعاد حقوقی بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری در ایران می‌باشد.

در راستای هدف اصلی فوق اهداف فرعی زیر مد نظر است؛

ب) اهداف فرعی

۱. بررسی مبانی و مفاهیم بیمه عمر و سرمایه‌گذاری(شامل تعاریف، ویژگی ها، اقسام و ...)

۲. بیان ابعاد حقوقی بیمه عمر و سرمایه‌گذاری در ایران(شامل: ملاحظات قانونی بیمه مصوب ۱۳۱۶ ، ابعادحقوقی بیمه‌گذار، بیمه گر، بررسی حقوق و تعهدات بیمه گر و بیمه‌گذار در شرایط مختلف و...)

۴. مروری بر سوابق و پیشینه

پیرامون موضوع بیمه عمر تحقیقات زیادی انجام پذیرفته ولی آنچه که به موضوع "ابعاد حقوقی بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری در ایران" بپردازد تحقیقات خاصی انجام نپذیرفته و شاید دلیل اصلی این امر نوظهور بودن بیمه عمر وسرمایه‌گذاری در ایران بوده است. آنچه که به عنوان منابع مورد مطالعه می‌توان در این تحقیق به طور خلاصه مطرح کرد، می‌توان به مطالعات امامی[۱](۱۳۸۳) در کتاب "ماهیت و آثار حقوقی قراردادهای بیمه عمر"، آل شیخ[۲] (۱۳۸۸) در "ماهیت حقوقی و خصوصیات عقد بیمه در بیمه‌های عمر و مسئولیت مدنی"، صادقی مقدم[۳](۱۳۹۲) در رساله" حقوق بیمه"، فراهیدی[۴](۱۴۱۰ ه.ق) در "کتاب العین"؛ کاتوزیان[۵](۱۳۸۰) در "قواعد عمومی قراردادها" زنگنه[۶](۱۳۷۹) در "ماهیت و آثار حقوقی قرار داد

---

۱. امامی، محمد؛ مصطفی السان، ماهیت و آثار حقوقی قراردادهای بیمه عمر، پژوهشنامه بیمه، شماره ۷۴ سال ۱۳۸۳.

۲. آل شیخ، محمد، ماهیت حقوقی و خصوصیات عقد بیمه در بیمه‌های عمر و مسئولیت مدنی، پژوهشنامه بیمه، شماره ۶۶؛ سال ۱۳۸۸.

۳. صادقی مقدم، محمدحسن، حقوق بیمه، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۲

۴. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، ج ۲، قم ؛ نشر هجرت ۱۴۱۰.ه.ق

۵. کاتوزیان، ناصر/قواعد عمومی قراردادها، چاپ سوم؛ ۱۳۸۰

۶. زنگنه، مسعود/ماهیت و آثار حقوقی قرارداد بیمه عمر(۱۳۷۹) همچنین ر.ک: منابع و مآخذ.

بیمه عمر" ضرابی مهر و همکاران[۱](۱۳۹۹) در "بررسی آثار حقوقی تعهد طرفین و ذینفع سرمایه در قراردادهـای بیمـه عمر و سـرمایه‌گذاری " در مطالعات محققان خارجـی می‌توان به تحقیق باکـون[۲](۱۹۷۱) با عنوان اصول و عملکرد بیمه زندگـی، کولر[۳](۲۰۱۲) در مدل‌های تصادفی در بیمه زندگی و رسانه‌های تجاری اشاره نمود.

۵. ادبیات(تاریخچه ؛ مبانی و مفاهیم)

در این قسـم ابتدا به تاریخچه‌ی کلی از بیمه و سـپس به مبانی و مفاهیم آن و در ادامه به ابعاد حقوقی موضوع مورد بررسی پرداخته می‌شود.

۵-۱. تاریخچه بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

بیمه یکی از ایده‌های انسـانی درجهت غلبه بر سـختی‌ها و دشـواری‌های زندگی و مقابله با حوادث و موانع و خطرهایی اسـت که برای نخستین بار در اواخر قرون وسطی در اروپا پدید آمد. برخـی محققـان درباره تاریخ ابداع بیمـه توافق ندارند. برخی از آنها معتقدند که بیمه در شـکل ابتدایی آن، برای نخسـتین بار، چهار هزار سـال پیش از میلاد مسـیح پدید آمده اسـت و برخی دیگر اظهار می‌دارند که ششـصد سـال قبل از میلاد به وجود آمده اسـت. در مورد مکان و زمان دیدگاه‌هـای متفاوتـی وجود دارد. برخی مهد ظهور بیمه را مصر و عراق (بابل) می‌دانند، و برخی آن را به چین و هند بیان داشته ولی باید مطرح ساخت که آغازگر اندیشه مبنایی بیمه، به معنای کمک رسـانی در شرایط سخت زندگی، تقسیم ریسـک، توزیع خسارت بر دوش افراد و کمک به افراد آسـیب دیده، از زمان‌های قدیم در نزد اعراب، و ایرانی‌ها شـناخته شـده بود.(جمالی زاده، ۱۳۸۰) به طور کلی و به‌طور حتم، اولین دستاوردهای انسان در صنعت بیمه، توسط دریانوردان و بازرگانـان دریایی به دسـت آمده‌اسـت. یکی از ابتدایی ترین صور پیدایـش بیمه را می‌توان به بازرگانان چینی نسبت داد. آن‌ها دریافته بودند که احتمال غرق یا مورد دستبرد واقع شدن همه قایق‌ها و کشـتی‌هایی که در یک روز در یک بندر تردد می‌کنند، بسـیار کم است؛ بنابراین برای جلوگیری از خطر نابودی همه سـرمایه، بار و کالایشان را در چند کشتی و قایق مختلف بارگیری می‌کردند.[۴]

در قدیمی‌تریـن گـزارش مکتوبات که از قراردادهای بیمه دریایی وجود دارد به یک کشـتی ایتالیایی مربوط بوده اسـت که در سـال ۱۳۴۷ میلادی در جنوآ به ثبت رسیده‌اسـت.(کریمی، ۱۳۷۶)

این که کدامین قوم یا ملت، نخستین بار با بیمه آشنا شد معلوم نیست. بنابراین اندیشه بیمه به معنای حمایت از شخص زیان دیده، در تاریخ گذشته بشر، ریشه‌ای دیرینه دارد.

---

۱. ر.ک: منابع و مآخذ

2. Bacon, David(1971)

3. Koller, Michael (2012)

۴. «آشنایی با تاریخچه بیمه». همشهری آنلاین. ۱۰ فروردین ۱۳۹۱. دریافت‌شده در ۱۷ شهریور ۱۳۹۳.

در اروپا برای اولین بار ظهور نظام مربوط به بیمه را می‌توان در اواخر قرون وسطی دانست و اولین نظام بیمه‌ای که در تاریخ بیمه شناخته شده است، بیمه دریایی است. به هر حال با در نظر گرفتن تاریخچه مختصری از قراردادهای بیمه می‌توان ظهور قراردادهای بیمه را به سال ۱۳۴۷ دانست.(جمالیزاده، ۱۳۸۰)

تا سده چهاردهم میلادی قراردادهای بیمه به شکل اسنادی پراکنده بوده ولی از سده چهارده به بعد ازشکل پراکندگی به شکل پایدار بوده است.

در نظام حقوقی ایران:

فعالیت بیمه‌ای در ایران از سال ۱۳۱۴ شروع شد. در این سال دو مؤسسه روسی با نام‌های نادژدا و قفقازمرکوری شروع به کار نمودند. پس از شروع به کار این دو مؤسسه، تا سال ۱۳۱۴ خورشیدی، در حدود ۱۳ شرکت خارجی در بازار بیمه کشور فعالیت خود را شروع نمودند که از آن جمله می‌توان به شرکت‌های آلیانس انگلیس، یورکشایر انگلیس و اینگستراخ روسیه اشاره نمود.[۱]

اولین شرکت ایرانی بیمه لوگوی شرکت بیمه ایران بوده است که در سال ۱۳۱۰ در ایران مطرح شد [۲]و سال تاسیس آن به ۱۳۱۴ بوده است.[۳]

شرکت بیمه ایران در بدو تأسیس با مشکلات متعددی روبرو بود که از آن جمله می‌توان به نبود قرارداد متکی؛ معطوف بودن قراردادها به موضوعات کلی؛ اشاره نمود ولی نخستین قانون بیمه در ایران، در سال ۱۳۱۶ (یعنی دو سال پس از تأسیس اولین شرکت بیمه) به تصویب مجلس شورای ملی رسید. این قانون در ۳۶ ماده تهیه شده‌است و در حال حاضر نیز معتبر است.[۴]

در جدول زیر به تاریخچه تاسیس بیمه‌ها در ایران اشاره شده است.

جدول ۱) فهرست شرکت‌های بیمه مورد تأیید بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران از زمان تاسیس و شروع فعالیت آنها

نام بیمه	تاریخ تاسیس	شرح زمینه فعالیت‌ها	نام بیمه	تاریخ تاسیس	شرح زمینه فعالیت‌ها
بیمه ایران	۱۳۱۴	مهندسی، کشتی، هواپیما و باربری، اتکایی، نوین، اتومبیل، آتش سوزی، اشخاص و مسئولیت	بیمه دی	۱۳۸۳	انفرادی، آتش سوزی، مهندسی، اشخاص، مسئولیت، حمل و نقل ، خودرو، عمر، انرژی

۱. دانشنامه بیمه/ جلد یکم

۲. ایده تشکیل یک شرکت بیمه ایرانی در سال ۱۳۱۰ توسط فردی ایرانی به نام دکتر الکساندر آقایان (که سابقه فعالیت در شرکت بیمه روسی نادژدا را داشت) به علی اکبر داور، وزیر مالیه وقت مطرح شد و در ۱۵ آبان سال ۱۳۱۴، شرکت سهامی بیمه ایران با سرمایه دو میلیون تومان به عنوان اولین شرکت ایرانی بیمه تأسیس شد.

۳. دانشنامه بیمه، ج. یکم، ذیل «تاریخچه بیمه در ایران».

۴. همان.

نام بیمه	تاریخ تاسیس	شرح زمینه فعالیت‌ها	نام بیمه	تاریخ تاسیس	شرح زمینه فعالیت‌ها
بیمه آسیا	۱۳۳۸	آتش سوزی، اتومبیل، درمان، عمر و پس انداز، عمر و حوادث، مسئولیت و مهندسی	بیمه سامان	۱۳۸۳	اتومبیل، آتش سوزی، درمان تکمیلی، عمر، مسافرتی، بازنشستگی تکمیلی، مسئولیت مدنی، مسئولیت کارفرما، مسئولیت پزشکان، مسئولیت سازندگی، تمام خطر پیمانکاری، خطر نصب، شکست ماشین آلات، ماشین آلات پیمانکاری، باربری داخلی، واردات، ترانزیت
بیمه دانا	۱۳۵۲	درمان گروهی، اتومبیل، مسئولیت، مهندسی، انرژی و طرح‌های خاص، آتش سوزی، باربری، عمر و حوادث گروهی، عمر و پس انداز	بیمه نوین	۱۳۸۴	آتش سوزی، مسئولیت، مهندسی و انرژی، اشخاص انفرادی، اتومبیل، طرح مخصوص، باربری، اشخاص گروهی
بیمه معلم	۱۳۷۳	اتومبیل، باربری، کشتی، هواپیما، آتش سوزی، عمر و زندگی، مهندسی، مسئولیت، بدنه، شخص ثالث	بیمه پاسارگاد	۱۳۸۵	بیمه عمر و تأمین آتیه، درمان، حوادث، اموال، مسئولیت، آتش سوزی، اتومبیل، برابری، مهندسی، ریسک‌های متنوع، کارفرما در مقابل کارکنان، متصدی حمل و نقل، سازندگان ابنیه، حرفه‌ای، تولید کنندگان کالا
بیمه امید	۱۳۷۹	خودرو، درمان، مسئولیت، باربری، مهندسی و خاص، عمر و حوادث و مستمری بگیری، آتش سوزی	بیمه میهن	۱۳۸۷	عمر و سرمایه‌گذاری، اتومبیل، اشخاص، طرح‌های خاص، باربری و آتش سوزی، مسئولیت حرفه ای، اتکایی، مهندسی و مسافرت خارج از کشور
بیمه حافظ	۱۳۸۱	عمر، حوادث، درمان تکمیلی، اتومبیل، آتش سوزی، حمل و نقل، باربری، مسئولیت، مهندسی، شناورها، هواپیما، بیمه انرژی، بیمه پول، اتکایی	بیمه اتکایی ایرانیان	۱۳۸۸	خدمات بیمه‌ای ارائه نمی‌دهد و نقش حمایتی در ارائه خدمات مالی برای شرکت‌های بیمه داخلی را بر عهده دارد.
بیمه کارآفرین	۱۳۸۱	مسئولیت، آتش سوزی، اتومبیل، مهندسی، اشخاص، طرح‌های خاص، عمر و سرمایه‌گذاری، باربری کالا، اتکایی و طرح ویژه تدبیر	بیمه البرز	۱۳۸۸	اشخاص، خودرو، باربری، مسئولیت، مخصوص، مهندسی، آتش سوزی، عمر و مستمری بگیری
بیمه ایران معین	۱۳۸۲	باربری، آتش سوزی، مهندسی، مسئولیت، اشخاص، خودرو، طرح زندگی مان، طرح سلامت و درمان	بیمه کوثر	۱۳۸۹	آتش سوزی، باربری، پول، خاص، درمانی گروهی، عمر و حوادث گروهی، مسافرتی، مسئولیت، مهندسی، هزینه‌های حقوقی
بیمه پارسیان	۱۳۸۲	خودرو، عمر، آتش سوزی، مسئولیت، باربری، حوادث، درمانی، مهندسی و انرژی	بیمه آرمان	۱۳۹۰	آتش سوزی، اتومبیل، درمان، عمر و پس انداز، عمر و حوادث، مسئولیت و مهندسی

نام بیمه	تاریخ تاسیس	شرح زمینه فعالیت‌ها	نام بیمه	تاریخ تاسیس	شرح زمینه فعالیت‌ها
بیمه توسعه	۱۳۸۲	عمر، خودرو، مسئولیت، حوادث، آتش سوزی، مهندسی، کیفیت ساختمان، اسب، گروهی مازاد درمان، پیشاهنگ زندگی باربری، حمل و نقل	بیمه ما	۱۳۹۰	آتش سوزی، اتومبیل، اشخاص، انرژی، باربری، کشتی، هواپیما، مهندسی، خاص، عمر و سرمایه‌گذاری و مسئولیت
بیمه رازی	۱۳۸۲	زندگی، درمان، آتش سوزی، مسافرت خارجی، خاص، اتومبیل، باربری، مهندسی، مسئولیت	بیمه آسماری	۱۳۹۱	منطقه آزاد تجاری و صدور بیمه مسافرتی برای بیمه گزار در خارج از مناطق آزاد
بیمه ملت	۱۳۸۲	زندگی، اشخاص، اتومبیل، آتش سوزی، باربری، هواپیما و کشتی، مسئولیت و طرح‌های خاص بیمه ای، مهندسی و انرژی، اتکایی و اعتباری	بیمه تعاون	۱۳۹۲	بدنه خودرو، شخص ثالث، آتش سوزی، درمان و عمر، مسئولیت، مهندسی، مسافرت خارجی
بیمه حکمت صبا	۱۳۹۵	تومبیل، آتش سوزی، حوادث، باربری، حمل و نقل، درمانی تکمیلی، عمر، مهندسی، مسئولیت	بیمه سرمد	۱۳۹۲	خودرو، زندگی (سپهر سرمد)، باربری، آتش سوزی، مسئولیت، مهندسی، درمان و مسافرت خارج از کشور، عمر، حوادث، خاص، نسیم، آسایش سفر
بیمه خاورمیانه	۱۳۹۵	عمر ساده زمانی، عمر و سرمایه‌گذاری، تمام عمر	بیمه تجارت نو	۱۳۹۵	مسئولیت، مهندسی، باربری، عمر و حوادث، عمر و سرمایه‌گذاری، درمان، بهداشت، اتومبیل و آتش سوزی

۵-۲. مفاهیم و مبانی

در این قسم از تحقیق به بررسی مفاهیم مورد نظر پژوهش در قالب لغتنامه‌های و استفاده از اصطلاحات در ارتباط با موضوع مورد بررسی پرداخته می‌شود.

۵-۲-۱. بیمه[1]

واژه بیمه در فرهنگ فارسی معین از واژه "بیم" گرفته شده است و با اضافه شدن پسوند "ه" بـه واژه بیمـه معنای لغوی آن نیز تغییر کرده اسـت و از معنای ترس به معنای ضمان و تضمین منتقل شده است. این واژه در زبان اردو به معنای ضمانت آمده است(فرهنگ فارسی معین/۶۶۳) در اصطلاح بیمه عبارت اسـت از فرایندی که بیمه کننده(بیمه گر)، بر اسـاس ملاحظات قانونی براسـاس قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶ متعهد می‌شـود که زیان احتمالی یک بیمه‌گذار را در صورت وقوع یک حادثه در یک دوره زمانی مشخص، جبران نماید یا تسهیلات خاصی را به وی ارائه دهد؛ بنابراین، بیمه یکی از روش‌های مقابله با ریسـک اسـت. به عبارت دیگر بر اسـاس ماده ۱ قانون بیمه« بیمه عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازاء پرداخت وجه یا وجوهی

1. Insurance

از طـرف دیگر در صورت وقوع یا بروز حادثه خسـارت وارده بـر او را جبران نموده یا وجه معینی بپـردازد . متعهد را بیمه گر طرف تعهد را بیمه‌گـذار وجهی را که بیمه‌گذار به بیمهگر می‌پردازد حق بیمه و آنچه را که بیمه می‌شود موضوع بیمه نامند» (ماده ۱ ق.ب) .

۵-۲-۲. قرارداد[1] بیمه

قرارداد بیمه همانطور که از الفاض آن مشخص است عبارت است از دو لفظ شامل «قرارداد» و «بیمه» در حقوق مدنی ایران علاوه بر تقسـیم بندی‌هایی که صورت پذیرفته تعاریفی از سـوی صاحبنظـران برای اصطلاح قـرار داد مطرح کرده اند از جمله مـاده ۱۸۳ قانون مدنی که از واژه قـرارداد بـه عنوان «عقد» یک یا چند نفر در مقابل یک یا چنـد نفر دیگر که مورد قبول طرفین باشد یاد آوری شده است.(سیاه بیدی کرمانشاهی، ۱۳۹۸)

منظـور از قرارداد بیمه عبارت اسـت از، عقدی که در بین دو یا چنـد نفر در مقابل پرداخت وجهی از سـوی شـخص بیمه گزار به بیمه گر در مقابل ریسک بروز حوادث وخسارات وارد شده بر وی را جهت جبران خسـارت متضمن می‌شـوندکه در این فرایند یک طرف قرارداد که همان" بیمه‌گذار "به طرف دیگر "بیمه گر" بنا به تعریف فوق التزام به تعهد بوده که به این فرایند قرارداد بیمه می‌گویند. (سیاه بیدی ؛ همان)

دراین نوع عقد بیمه‌گر شـخصی حقوقی اسـت که در مقابل دریافت حـق بیمه از بیمه‌گذار، جبران خسـارت یا پرداخت مبلغ مشخصی را در صورت بروز حادثه تعهد می‌کند.(صادقی مقدم؛ ۱۳۹۲) در مقابل، بیمه‌گذار شـخصی حقیقی یا حقوقی است که با پرداخت حق بیمه، جان، مال یا مسوولیت خود یا دیگری را تحت پوشش بیمه قرار می‌دهد.

۵-۲-۳. بیمه عمر و اقسام مربوط به آن

در این قسمت ابتدا تعریف جامعی از بیمه عمر مطرح می‌شود و در ادامه به اقسام آن پرداخته می‌شود.

۵-۲-۳-۱. بیمه عمر

بیمه عمر، قراردادی اسـت که به موجب آن، بیمه کننده(بیمه گر) در مقابل دریافت حـق بیمه، تعهد می‌دارد که در صورت فوت بیمه شـونده یـا در صورت زنده بودن وی، در زمان مشخص و معینی حقوق و سرمایه‌ای «به بیمه‌گذار یا شخص ثالث تعیین شده از طرف او پرداخت خواهد کرد(کریمی؛ ۱۳۸۷)

۵-۲-۳-۲. اقسام قرارداد بیمه عمر

این نوع از قرار داد به سـه گروه اصلی، تقسـیم می‌شود و هر بخش شامل زیر مجموعه‌هایی به قرار زیر است؛

---

۱. قانونگذار ایران در ماده ۱۸۳ قانون مدنی عقد را چنین تعریف نموده‌اسـت: «عقد عبارت از اینسـت که دو یا چند نفر در مقابل دو یا چند نفر دیگر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آنها باشد»

۱) در صورت زنده ماند بیمه‌گذار

در این نوع از عقد، پرداخت حق بیمه از سوی بیمه گر، مستلزم به زنده ماندن ، طرف قرارداد(بیمه شده) است.(کریمی؛ ۱۳۸۷)

۲) درصورت فوت

در ایـــن نـــوع از عقد تعهد بیمه گر التزام به پرداخت حق بیمه‌ای اســـت که در صورتی تحقق می‌یابد که بیمه در مدت معین در قرارداد فوت نماید.(اوبر؛ ۱۳۷۸)

۳) در صورت فوت / حیات

این بیمه از ترکیب بیمه به شرط فوت و به شرط حیات است. در این نوع بیمه که به آن بیمه مختلط نیز نامیده می‌شود خطر فوت و نیز احتمال زنده ماندن بیمه شده به طور همزمان مطرح اســـت و بیمه گر بر حســـب شـــرایط به تعهد خود در مورد یکی از دومورد ریسک عمل می‌نماید. (امین‌فرد و همکاران، ۱۳۹۲)

۵-۲-۴. بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

بیمـــه عمـــر و ســـرمایه‌گذاری که در اصطلاح بـــه آن بیمه مختلط یا بیمـــه زندگی[1] نیز گفته می‌شود، در ایران و نظام بیمه‌ای ایران تحت اصطلاحات زیر مطرح می‌شود که شامل؛

۵-۲-۴-۱. بیمه مان[2]

از شرایط بیمه عمر "مان" می‌توان به موارد زیر اشاره نمود؛

الف- پوشش سرمایه‌گذاری

ب- پوشش حوادث

ج- پوشش فوت

د- پوشش بیماریهای خاص

ه- مزایای اضافی و پرداخت وام

۵-۲-۴-۲. بیمه سپاس

از شرایط بیمه "سپاس" می‌توان به موارد زیر اشاره نمود؛

الف) پوشش عمر بیمه عمر سپاس

ب) پوشش حوادث بیمه عمر سپاس

ج)پوشش‌های پزشکی درمانی بیمه عمر سپاس

د)پوشش سرمایه‌گذاری بیمه عمر سپاس(امین فرد و همکاران، ۱۳۹۲)

۵-۲-۴-۳. بیمه جامع زندگی

بیمـــه جامع زندگی از ســـال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ یکه تازه بیمه عمـــر در صنعت بیمه بود،تا اواخر

1. life insurance

۲. بیمه مان در واقع یکی از انواع بیمه زندگی ایران به شـــمار می‌رود،که از نظر شـــرایط و انعطاف پذیری در صنعت بیمه می‌درخشـــد،در این بیمه‌نامه(بیمه عمر مان)شـــما در واقع یک بیمه‌نامه را خریداری می‌کنید و چندین پوشش بیمه‌ای دریافت خواهید نمود.

سال ۱۳۹۳ که بیمه عمر "مان" پا به عرصه وجود نهاد و تاکنون بهترین بیمه عمر ایران لقب گرفته است. بیمه مان علاوه بر مزایای بیمه جامع زندگی از پوشش‌های متنوعی برخوردا است. (امین فرد و همکاران، ۱۳۹۲)

۵-۲-۴-۴. بیمه جهیزیه

این طرح با شرایط خاص برای محدوه سنی خاصی بر اساس موارد زیر ارائه شده است؛

الف) حق بیمه برای بیمه شده‌ها تا سن ۱۰ سال ۵۰ هزارتومان

ب) حق بیمه برای بیمه شده‌ها از ۱۰ تا ۱۵ سال ۱۵۰ هزارتومان

ج) حق بیمه برای بیمه شده‌ها از سن ۱۵ تا ۲۰ سال ۲۰۰ هزارتومان می‌باشد. (امین فرد و همکاران، ۱۳۹۲)

۵-۲-۴-۵. بیمه ازدواج جوانان

از شرایط این بیمه می‌توان به مواردی از قبیل؛

الف) هر فرد می‌تواند از بدو تولد تا سن ۳۵ سالگی بیمه ازدواج را داشته باشد.

ب) مدت زمان بیمه‌نامه ازدواج بین ۵ تا ۴۰ سال است که البته جمع مدت قرارداد و سن بیمه شده نباید بیشتر از ۴۰ سال باشد.

ج) بیمه‌گذار بیمه‌نامه ازدواج می‌تواند حق بیمه خود را به صورت ماهانه، شش ماهه، سالانه و یکجا پرداخت نماید.

د) برای استفاده از هر پوشش باید دوره انتظار بیمه‌نامه کامل شود. می‌توان گفت تقریبا دوره انتظار همه پوشش‌ها ۵ سال می‌باشد.

ه) اگر بیمه شده در طول داشتن بیمه‌نامه ازدواج از هر کدام از پوشش‌های این بیمه‌نامه استفاده نماید جدول بیمه‌نامه نیز تغییر پیدا خواهد کرد.

ی) برای استفاده از پوشش مشاوره قبل از ازدواج باید سن فرد بیمه شده بالای ۱۵ سال داشته باشد.

ر) پوشش لغو مراسم ازدواج برای هر کدام از موارد زیر پرداخت می‌شود.: فوت یکی از زوجین، فوت بستگان سببی یا نسبی درجه یک، اتفاق افتادن حادثه‌ای در حین اجرای مراسم.

ز) در استفاده از پوشش‌های این بیمه‌نامه نیازی به انجام معاینه و چکاپ پزشکی نمی‌باشد و بر اساس ارائه اطلاعات سلامتی از طرف بیمه‌گذار این بیمه‌نامه برای وی صادر می‌شود. البته اگر قد و وزن فرد بیمه شده مغایر با استانداردهای مشخص شده باشد اضافه نرخ پزشکی برای وی منظور می‌شود.

ک) اگر در پایان مدت بیمه‌نامه استفاده کننده در قید حیات باشد سرمایه بیمه‌نامه به بیمه شده پرداخت می‌شود.

گ) میزان سرمایه این بیمه‌نامه به صورت یک جدول ضمیمه بیمه‌نامه می‌باشد که اگر تغییری در حق بیمه پرداختی فرد اتفاق بیافتد و یا اگر بیمه شده از یکی از پوشش‌های بیمه ازدواج استفاده کند جدول بیمه‌نامه وی تغییر کرده و جدول جدید ضمیمه بیمه‌نامه وی می‌شود.

(امین فرد و همکاران، ۱۳۹۲)

۵-۳. ابعاد بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

ابعـاد مربـوط به بیمه عمر و سـرمایه‌گذاری را بایـد در ترکیب دو بعد در نظـر گرفت "بعد پوشش‌های بیمه ای" و "بعد تسهیلات سرمایه‌گذاری".

۵-۳-۱. بعد پوشش‌های بیمه‌ای

در این بعد از بیمه شـخص حقیقی/حقوقی، هزینه‌ای تعیین می‌کند که این هزینه در صورت فوت وی به هر نحوی یا مرگ طبیعی، به واسطه حادثه، بیماری و ... به بازماندگان متوفی پرداخت می‌شود.

۵-۳-۲. بعد پوشش‌های اضافی

علاوه بر پوشـش‌های بیمـه‌ای در صورت فوت ؛ یکی از جالبترین ابعـاد مربوط به بیمه عمر و سـرمایه‌گذاری، پوشش‌های اضافی بیمه عمر می‌باشـد که در این بیمه‌نامه قابل خرید هستند که شـامل پوشـش بیمه فوت بر اثر حادثه، پوشـش امراض خاص. در بیمه عمر و سرمایه‌گذاری بیمه‌گذار می‌تواند خود را تا سقف ۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال تحت پوشش غرامت بیماری خاص بیمه نماید.

۵-۴. ابعاد حقوقی

آنچه به عنوان ابعاد حقوقی بیمه عمر و سرمایه‌گذاری مطرح است شامل توجه به تاریخ انعقاد قرار داد بیمه، موضوع بیمه، حق بیمه و غیره می‌باشـد که در ماده ۳ قانون بیمه نیز به آن توجه شده است؛

ابعاد حقوقی در قراردادبیمه و سرمایه‌گذاری طبق ماده ۳ موارد زیر را شامل می‌شود؛

- حقوق مربوط به تاریخ انعقاد قرارداد بیمه و سرمایه‌گذاری[۱]
- حقوق مربوط به بیمه‌گر[۲]،
- حقوق مربوط به بیمه‌گذار[۳]،
- حقوق مربوط به موضوع بیمه[۴] ممکن اسـت هر یک از عناوین زیر باشـد؛ مشروط بر اینکه بیمه‌گذار درخصوص بقای آن ذینفع باشد.

الف: ممکن است موضوع بیمه مالی معین باشد

---

۱. تاریخی اسـت که قرارداد بیمه ثبت در دفتر صدور بیمه‌گر می‌شـود و نباید بعد از تاریخ شـروع بیمه باشـد ولی می‌تواند مقدم و یا همزمان با شروع بیمه باشد.

۲. شخصیتی حقوقی که درقبال دریافت حق بیمه متعهد جبران خسارت بیمه‌گذار است.

۳. شخصیتی حقیقی ویا حقوقی که وظیفه اصلی وی پرداخت حق بیمه می‌باشد.

4. subject matter

ب: ممکن است موضوع بیمه و سرمایه‌گذاری در آن منفعت یا هر حق مالی باشد
ج: و ممکن است در بر گیرنده هر نوع مسئولیت حقوقی باشد.
- حقوق مر بوط به وجودحادثه یاخطری که عقد بیمه به مناسبت آن به عمل آمده است.
- حقوق مربوط مدت بیمه[1]
- حق بیمه یابهای تامین بیمه‌گر[2]،
- حقوق مربوط به میزان تعهد بیمه‌گر در صورت وقوع حادثه[3].

۵-۵. بررسی حقوق و تعهدات مربوط به بیمه عمر و سرمایه‌گذاری و آثار مربوط به آن

در این عنوان به بررسی حقوق و تعهدات بیمه گر و بیمه‌گذار پرداخته می‌شود و آثار مربوط به عدم توجه به تعهدات مورد ارزیابی و بررسی قرار می‌گیرد.

۵-۵-۱. بررسی حقوق و تعهدات شخص بیمه‌گذار

آنچه در این قسم مد نظر است پرداختن به حقوق شخص بیمه کذار است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۵-۵-۲. پرداخت حق بیمه و جبران خسارت

مهمترین تعهد بیمه‌گذار در بیمه عمر و سرمایه‌گذاری پرداخت حق بیمه است. بر اساس ماده ۱ قانون بیمه«بیمه گر در ازای پرداخت حق بیمه، جبران خسارت یا تادیه وجه معین را به عهده می‌گیرد. بر خلاف سایر انواع بیمه در بیمه عمر و سرمایه‌گذاری پرداخت وجه بیمه از سوی بیمه‌گذار اجباری نبوده و بیمه کذار اختیار دارد که از ادامه فرایند بیمه صرف نظر کند. اما باید دانست که همین امر منجر به تزلزل اقتصادی شده و در نهایت منجر به فسخ قرارداد می‌شود. نتیجه‌ای که از این اختیار حاصل می‌شود این است که در صورت عدم پرداخت مبلغ و هزینه بیمه از سوی بیمه‌گذار، بیمه گر نمی‌تواند برای اعاده دادرسی به دادگستری مراجعه و در نهایت منجر به فسخ گردد. چنانچه در ماده ۱۳۲ قانون بیمه فرانسه آمده است « موسسه بیمه حق تعقیب برای اجبار بیمه‌گذار به پرداخت حق بیمه را ندارد[4]»

بنابراین باید در نظر داشت که تعهد بیمه شونده به پرداخت مبلغ بیمه یک تعهد طبیعی بوده و از آنجایی که تعهدات طبیعی نمی‌تواند ضمانت اجرا داشته باشد در صورت عدم اجرای تعهدات نمی‌توان به واخوهی کیفری از آن پرداخت البته در مقابل بیمه گر غیر از موارد فوق می‌تواند فسخ

۱. در بیمه بطور رایج مدت قرارداد یکسال و تاریخ شروع آن ساعت ۱۲ روزی است که بعنوان تاریخ شروع در بیمه‌نامه قید شده می‌باشد. اگر قبل از ساعت توافق شده حادثه اتفاق بیافتد؛ بیمه گر تعهدی نسبت به جبران خسارت ندارد. البته طرفین می‌توانند در مورد ساعت و تاریخ شروع به گونه دیگری توافق کنند.

2. Premium

3. Sum insured

4. Art. L 132-20: L’entreprise d’assurance ou de capitalisation n’a pas d’action pour exiger le paiement des primes.

قرارداد را اعمال کند. (مشایخی، ۱۳۴۹)

از حقوق مربوط به تعهدات بیمه‌گذار می‌توان به موارد زیر اشاره نمود؛

۵-۵-۳. امکان استفاده از ذخیره ریاضی بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

امکان استفاده بیمه‌گر از ذخیره ریاضی[1] ؛بیمه گر جهت انجام تعهدات آتی خویش مجبور به جمع آوری ذخایری است که ذخیره ریاضی نام دارد که ابن نوع از ذخایر از ۲ بخش تشکیل شده اســت که بخش اول مربوط به اضافه حق بیمه اســت و بخش دوم مربوط به آن بخش از ســرمایه است که بیمه گر در صورت بروز حوادث معین کرده است. به همین خاطر تشکیل ذخیره ریاضی موجد حقوقی برای بیمه‌گذار است.

۵-۵-۴. امکان استفاده از حق سرمایه مخفف بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

اســتفاده از حق ســرمایه مخفف(اوبر، ۱۳۷۸) عدم پرداخت حق بیمه، موجب به هم خوردن تعادل بین بیمه کننده در اتمام و منقضی بودن عقد بوده و یا در صورتی که توان پرداخت منظم از سوی بیمه‌گذار ساقط شود بیمه گر این حق را دارد که قرار داد را فسخ کند. اما راهی که برای بیمه‌گذار باقی می‌ماند در خواست تخفیف سرمایه است. در صورتی که درخواست تخفیف سرمایه مطرح نشــود باز ممکن اســت امتناع از پرداخت حق بیمه منجر به کاهش سرمایه و در نتیجه به جای مســترد شــدن اندوخته‌ی ریاضی، بیمه گر حق این را داردکه بر اســاس مبلغ بیمه، بیمه جدیدی را معین و محاسبه کند.(اوبر؛ ۱۳۸۷) بنابراین یکی دیگر از حقوق دیگر بیمه‌گر می‌تواند به استفاده از سرمایه مخفف باشد.

۵-۵-۵. بازخرید بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

بازخرید بیمه؛ از دیگر حقوق اختصاصی بیمه‌گذار اســت که زمان آن موکول به قطع پرداخت پول بیمه است.

۵-۵-۶. دریافت وام از محل بیمه‌نامه عمر و سرمایه‌گذاری

دریافت وام از محل بیمه‌نامه عمر و سرمایه‌گذاری ؛ امکان دارد بیمه‌گذار در زمانی که به پول نیاز دارد باز خرید این امکان را به وی بدهد که قسمتی از اندوخته بیمه‌نامه را دریافت و نیاز مالی خویش را برآورده کند ولی تنها مســاله‌ای که در اینجا مطرح اســت ممکن است به طور کامل به قرار بیمه خود خاتمه دهد.

۵-۵-۷. توثیق بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

این حق بیمه‌گذار در کشــورهای که رهن طلب را پذیرفته اند با هیچ مشکلی مواجه نیست و

1. Mathematical reserve.

نپذیرفتن آن در حقوق داخلی منوط به پذیرش رهن طلب است. (سیاه بیدی کرمانشاهی، ۱۳۹۸)

۵-۶. بررسی حقوق و تعهدات شخص بیمه گر

آنچه در این قسم مد نظر است پرداختن به حقوق شخص بیمه گر است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۵-۶-۱. اخذ مبلغ بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

یکی از اصلی‌ترین تعهدات بیمه‌گذار اخذ حق بیمه است چرا که عوض در قراردادهای بیمه پرداخت مبلغ از سوی بیمه گر نبوده ، بلکه اعتماد و آرامش خاطر که از سوی وی ایجاد می‌شود و پرداخت مبلغ موضوع قرارداد از تعهدات تبعی وثانویه بیمه گر بوده است که این تفسیر به ما این امکان را می‌دهد که بیمه گر در ازای عوض شایسته دریافت معوض است و لذا همانگونه که قبلا اشاره شد بیمه‌گذار ملزم به ادامه پرداخت حق بیمه‌ها نیست و اصولا امکان الزام وی وجود نخواهد داشت.

۵-۶-۲. اخذ سرمایه بیمه عمر و سرمایه‌گذاری

همانطور که قبلا هم اشاره شد بیمه عمر و سرمایه‌گذاری با توجه به وسعتی که پیدا کرده بر اساس ریسکی که در موضوع قراردادها دارد بر ۳ دسته کلی تقسیم می‌شود که شامل بیمه عمر به شرط زنده بودن، به شرط مرگ و به شرط مختلط که در تمامی اقسام فوق با تحقق و امکان ریسک موضوع قرار داد بیمه گر ملزم به پرداخت مبلغ مورد توافق است و این حق باید در هنگام عقد قرارداد به صورت صریح و آشکار قید شده باشد و بر اساس بند ۷ ماده ۳ ق. ب مصوب ۱۳۱۶ و همچنین ماده ۲۳ همان قانون که اشعار می‌دارد«در بیمه عمر مبلغ پرداختی بعد از فوت باید به طور قطع در موقع عقد بیمه معین شود»(ماده ۲۳) و لذا تعهد بیمه گر می‌تواند به صورت مطلق نبوده و باتوافق طرفین قرارداد برخی از موارد شمول تعهدات خارج باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه که در خصوص بررسی موضوع ابعاد حقوقی بیمه عمر و سرمایه‌گذاری مطرح شد؛ نتایج حاصل از بحث نشان می‌دهد؛ بیمه عمر، عقدی و توافقی الزام آور میان اشخاص است که بیمه کننده در مقابل دریافت حق بیمه، متعهد می‌شود که در صورت فوت بیمه شونده(بیمه‌گذار) یا در زمان قید حیات او در مدت زمانی که معین گردیده مبلغی به بیمه‌گذار یا ولی وشخص ثالثی که از طرف او معین گردیده پرداخت کند. پرداختن به ابعاد و ماهیت این نوع از قرادادهای سرمایه‌گذاری در ایران در حیطه‌ی مطالعات تطبیقی حقوقی و بررسی نوع عقود در بین اشخاص مهم و ضروری به نظر می‌رسد. بیمه عمر در حیطه عقود معین بوده و این نوع پیمان و عقد هم از سوی بیمه‌گذار و هم از سوی بیمه شونده لازم و مبذول یکدیگر هستند. اما تعهدی

که بین بیمه شونده در مقابل بیمه کننده وجود دارد تنها در حیطه‌ی "حق فسخ" طرف بیمه‌گذار بوده و تعهد وی التزام به زمانی اســت که حق بیمه را پرداخت کند. آنچه به عنوان ابعاد حقوقی بیمه‌های عمر مطرح است شامل نوع سرمایه‌گذاری، نحوه بازخرید بیمه، تسهیلات و امکان توثیق بوده که از این نوع عقد و پیمان ناشــی می‌شــود و در قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶ در مواد ۲۷و۳۵ [۱] به آن پرداخته شده است.

یکی از مهمترین ایده‌های بیمه عمر، "بیمه عمر و ســرمایه‌گذاری" اســت، این بیمه در حال حاضر یکی از نیازهای اساســی در زندگی اشخاص را مورد ضمان خود قرارداده ودر صدد برطرف کردن آن اســت. بیمه عمر و ســرمایه‌گذاری دارای مزایایی از جمله پشــتیبانی‌ها و پوشــش‌ها و ســرمایه‌گذاری به همراه تســهیلات را برای آتیه اشخاص بیمه‌گذار ارائه می‌دهد، که در واقع یکی از جامع‌ترین و کاملترین بیمه‌نامه‌های بیمه عمر می‌باشد. که هریک از آنها دارای زیر مجموعه‌ای از طرح‌های مختلف بیمه‌ای نیز می‌باشــد. بیمه عمر و سرمایه‌گذاری دارای ابعاد حقوقی هم برای بیمه‌گذار و هم برای بیمه گر در زمینه‌های ؛زمان و مکان انعقاد قرارداد ، پرداخت و اخذ حق بیمه / جبران خسارت ها/ تسهیلات/ بازخرید، توثیق/ و حق فسخ بوده که برای هر یک از اقسام بیمه در زمان حیات فرد بیمه شــده و هم برای زمان فوت وی پوشــش‌هایی را ارائه می‌کند. شاخصه‌ی اصلــی این بیمه در ارئه خدمات به صورت مختلط می‌باشــد و یکــی از مهمترین مزیت‌های این بیمه(بیمه عمر و ســرمایه‌گذاری) این اســت که علاوه بر پوشــش‌های بیمه عمر، حق بیمه عمر در پایان قرارداد به همراه ســود تضمینی به فرد اســتفاده کننده پرداخت می‌شود. در زمینه فسخ و آثــار حقوقــی بیمه عمر نیزمی توان بیان کرد که در این بیمه پس از مرگ(فوت بیمه شــونده) اثبات اســتحقاق سرمایه، فوت نامه بیمه‌گذار، دلیل فوت ، انجام معالجات متعارف، وجود و اثبات ذینفع بودن، اســناد مربوط به پرداخت مبلغ بیمه ها، از ارکان اساسی در زمینه اخذ سرمایه بیمه عمر به شمار می‌رود. در قرارداد بیمه عمر و سرمایه‌گذاری در صورت زنده بودن فرد(در حیات به ســر بردن فرد بیمه‌گذار، بیمه شــده شخصا به عنوان ذینفع در بیمه‌نامه تعیین می‌شود اما مانعی در اینکه ذینفع با رضایت او، شــخصی دیگری باشــد وجود ندارد. بیمه‌گذار در این بیمه حق دارد شخص ذی نفع در پرونده بیمه‌نامه خود راتغییر دهد و لو به دیگری انتقال داده و بیمه‌نامه را هم به وی تسلیم کند و بیمه‌گذار همواره و فرد دیگری را به جای او قرار دهد.

فهرست منابع

الف- ضوابط و قوانین:

۱. مجموعه قوانین بیمه مصوب ۱۳۱۶.
۲. دانشنامه بیمه/ج ۱.

ب- کتاب:

۱. جوهریان، محمد ولی(۱۳۷۳) بیمه عمر، تهران: شرکت سهامی بیمه ایران، چ۱.

۱. ر.ک به: مجموعه قوانین سال ۱۳۱۶،صفحه ۵ به بعد.

۲. جمالی‌زاده، احمد(۱۳۸۰) بررسی فقهی عقد بیمه، قم : انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ اول.
۳. صادقی مقدم، محمدحسن، شکوهیزاده، رضا(۱۳۹۲) حقوق بیمه، تهران؛ انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
۴. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، ج ۲، قم ؛ نشر هجرت ۱۴۱۰.ه.ق
۵. کریمی، آیت(۱۳۷۶) کلیات بیمه، تهران : بیمه مرکزی ایران ، چاپ دوم.
۶. لوک اوبر، ژان،(۱۳۷۸) بیمه عمر و سایر بیمه‌های اشخاص، ترجمه ؛جانعلی محمود صالحی، تهران : بیمه مرکزی ایران، چاپ دوم.
۷. معین، محمد، فرهنگ معین، ج اول، تهران، امیرکبیر،۱۳۵۳.

ج- مقالات و مجلات:

۱. آل‌شیخ، محمد، ماهیت حقوقی و خصوصیات عقد بیمه در بیمه‌های عمر و مسئولیت مدنی، پژوهشنامه بیمه، شماره ۶۶؛ سال ۱۳۸۸.
۲. امامی، محمد؛ السان، مصطفی(۱۳۸۳) ماهیت و آثار حقوقی قراردادهای بیمه عمر، فصلنامه صنعت بیمه، سال ۱۹، شماره ۲.
۳. امین‌فرد، محمد؛ زردرنگ کشکی، حکیمه(۱۳۹۲) تحلیل فقهی و حقوقی ماهیت قرارداد بیمه عمر و ادله مشروعیت آن، پژوهشنامه بیمه، دوره ۲۸ شماره۴.
۴. عسگری، محمد مهدی؛ اسماعیلی گیوی، حمید رضا(۱۳۸۷) تحلیل نظری ساختار بیمه‌های عمر در نظام تکافل و بیمه‌های متعارف ، نشریه اقتصاد اسلامی، شماره ۳۲، سال هشتم.
۵. رشنوادی، یعقوب؛دهنوی، مجید(۱۳۹۰) نقش بیمه عمر در افزایش رفاه و عدالت اجتماعی، نشریه تازه‌های جهان بیمه، شماره ۱۲۱ و ۱۲۲.
۶. زنگنه، مسعود(۱۳۷۹) ماهیت و آثار حقوقی بیمه عمر، دانشگاه تربیت مدرس.
۷. ضرابی مهر، محمدرضا و پورحقیقی، مهران و پهناور، کیانوش(۱۳۹۹) بررسی آثار حقوقی تعهد طرفین و ذینفع سرمایه در قراردادهای بیمه عمر و سرمایه‌گذاری درصورت فوت بیمه گیر از دیدگاه قانون مدنی،هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران،تهران.
۸. سیاه‌بیدی کرمانشاهی، سعید(۱۳۹۸) تحلیل حقوقی قرارداد بیمه عمر، فصلنامه داخلی کانون وکلای دادگستری خراسان، دوره ۹ شماره ۱۸.

د- منابع انگلیسی:

1. Art. L 132-20: L’entreprise d’assurance ou de capitalisation n’a pas d’action pour exiger le paiement des primes.
2. Bacon, David (1971), Principles and Practice of Life Insurance, Buckley Press, 7th ed, ,p. 1.
3. Koller, Michael (2012), Stochastic Models in Life Insurance, Springer Science & Business Media.